

NEREŠENA VPRAŠANJA KRALJEVINE SHS

V to državo se združijo narodi, ki so stoletja živeli pod različnimi civilizacijami (Habsburžani, Osamnsko cesarstvo)

VPRAŠANJA:

- **gospodarsko**
- **nacionalno**
- **versko**
- **politično**

1. GOSPODARSKO

- neenakomernost razvoja te države
- **l.1921** se z industrijo ukvarja 9%, 80% s kmetijstvom, 11% z državnimi službami
- ne poznajo moderne tehnologije, kmetijstvo je nerazvito, neprilagojeno
- na 1000 ljudi se z ind. ukvarja : 57 Slovencev, 29 Hrvatov, 1 Črnogorec
- prevladuje **TUJ KAPITAL**: angleški(rudnik Pb v Mežici), francoski(rudnik Cu v Boru in Majdenpeku), italijanski, češki
- tuj kapital je pomenil veliko **BREZPOSELNOST**
- položaj delavcev: 13% jih zasluži dovolj za preživetje
- l. 1932: ¼ mil. brezposelnih; l.1934: ½ mil brezposelnih

2. NACIONALNO

- tukaj živi več narodov, priznavajo se samo Slovenci, Hrvati in Srbi
- uveljavi se **CENTRALISTIČNI MODEL**, ki srbotom zagotovi veliko vlogo v vladi, imajo Karadžordževića
- uveljavi se prepričanje, da obstaja 1 narod=yugoslovanski, 3 plemena
- rodi se ideja o **YU UNITARIZMU**, v nasprotju s federalističnim konceptom

3. VERSKO

- **3 veroizpovedi**: pravoslavna, krščanska, muslimanska
- Velik problem v Bosni: tisti prebivalci, ki niso bili ne Srbi, ne Hrvati so bili oklicani za muslimane

4. POLITIČNO

VOLITVE V KONSTITUANTO L.1920:

□ **NRS: narodna radikalna stranka**(91 poslancev)

- najmočnejša srbska stranka, **NIKOLA PAŠIĆ**
- zagovarja ideje **HEGEMONIJE**
- pristaši: meščanstvo, bogati kmetje in srednji sloj

□ **JDS: jugoslovanska demokratska stranka** (92)

- meščanska stranka: **SVETOZAR PRIBIČEVIČ, LJUBA DAVIDOVIČ**
- zagovarja **CENTRALISTIČNO UREDITEV**(1 vladar, 1 vlada, 1 parlament)
- zajema tudi Srbe izven matične domovine

□ **HRSS: hrvatska republikanska seljačka stranka**(ni podatka)

- meščanska opozicijska stranka: **STJEPAN RADIĆ**
- nasprotje srbskemu **UNITARIZMU IN CENTRALZMU**
- na volitvah bi morali zasesti 3. mesto, vendar so jih Hrvati **BOJKOTIRALI**

□ **KPJ: komunistična partija YU**(58)

- nastala **L. 1919** z združitvijo levo usmerjenih delov socialno-demokratske stranke, volilci so nezadovoljni delavci
- vizija **SOCIALISTIČNE REVOLUCIJE**
- 3. na volitvah

□ **JMO: jugoslovanska muslimanska organizacija**

- > ustanovljena po 1.SV: **MEHMED SPAHO**
- > vodilna stranka v BIH, kjer prevladuje strankarska razrobljenost(problem večnacionalnosti in večih veroizpovedi)

- > zagovarja **FEDERALIZEM**
- > na prvih volitvah ne pride v ožji izbor

☐ **SLS: slovenska ljudska stranka**

- vodilna stranka na Slovenskem med vojnama: **ANTON KOROŠEC**
- zagovarja interese slovenskega **MEŠČANSTVA in FEDERALIZEM**
- na volitvah **l. 1923** pridobi 21 od 26 slovenskih mandatov)

Pojavi se vprašanje, **kako ONEMOGOČITI KPJ**(ker so komunisti)?

- ☐ srbske stranke **29. DECEMBRA 1920** sprejmejo **OBZNANO**, s katero ohranijo nadaljne delo KPJ
- ☐ proti njim začnejo propagando: da je nevarna, škodljiva
- ☐ začnejo preganjati komunistične shode

28. JUNIJA 1921 sta tako vodilni srbski stranki pripravili **VIDOVANSKO USTVO**:

- izniči načela krfske deklaracije, saj prevlada unitarizem, centralizem, hegemonizem> Srbi si zagotovijo prevlado

Komunisti se lotijo **ATENTATOV**

- ➔ **AVGUSTA 1921** ubijejo srbskega notranjega ministra **DRAŠKOVIČA**
- ➔ To je **POVOD**, da je **2. AVGUSTA 1921** v **NARODNIH NOVINAH** objavljen **ZAKON O ZAŠČITI DRŽAVE**, s katerim je KPJ v državi **prepovedana** (od tedaj naprej so komunisti v **ILEGALI**, številni so odšli iz države npr. na Dunaj, kjer sta med **2.SV 2 KONGRESA**, 1 je bil v Dresdenu) Tita so zaprli, Džura Džakoviča ustrelili v hrbet, v ilegali ostane vse do **25. MARCA 1941**, ko je Jugoslavija pristopila k **TROJNEMU PAKTU**

NIKOLA PAŠIČ je po prvih volitvah začel iskati **NOVA ZAVEZNIŠTVA**, na svojo stran je hotel pridobiti **HRSS, JMO, SLS**

- ☐ obljubi jim, da se Srbi ne bodo mešali v notranje zadeve ali kulturo posamičnih narodov
- ☐ v podpis jim **l. 1922** da **MARKOV PROTOKOL**(ime po pravniku, ki ga je sestavil); podpišejo ga Pašič in voditelji 3-eh strank
- ☐ **l. 1923** ga **PODPREJO NA VOLITVAH**, vendar pa on zataji ta protokol

l.1924 je podpisana **RIMSKA POGODBA** med **KSHS** in **K Italijo**= pogodba o prisrčnem prijateljstvu, Reka pride pod Italijo (Pašič jo je žrtvoval)

- ☐ do svoje **smrti l. 1926** je bil Pašič najpomembnejša oseba srbske politike

SRBSKA POLITIKA

- znala je ostale **stranke izigravati**
- Hrvati so po **l. 1925** začeli v parlament **POŠILJATI** svoje **POSLANCE**☐ nobena seja ni več sklepčna
- **20. JUNIJA 1928** pride do **STRELJANJA**: črnogorski poslanec **UNIŠA RAČIĆ** strelja na hrvaške poslance- 2 sta takoj ubita, več je ranjenih (tudi Radič, ki avgusta umre)☐ zgodovinar **FERDO ŠIŠIĆ** je objavil te zapise
- **RAČIĆA** so obsodili na 20 let zapore, preselili so ga v **VILO V POŽAREVCU**

6. JANUARJA 1929 kralj **ALEKSANDER** razglasi **ŠESTOJANUARSKO DIKTATURO**

-> izredne razmere v državi

Kralj prevzame vso **OBLAST**, za mandatarja imenuje **ŽIVKOVIĆA**, člane vlade pa izbere kralj sam

OKTOBRA 1929 se država preimenuje v **KRALJEVINO JUGOSLAVIJO**